

Justitiedepartementet

L3

Anders Olin

103 33 Stockholm

Vår referens/dnr:

2022-116

Er referens/dnr:

Ju2022/02173

2022-11-15

Remissyttrande över SOU 2022:23 En oavvislig ersättningsrätt?

1. Några inledande ord

Föreningen Svenskt Näringsliv har givits möjlighet att lämna synpunkter på utredningen SOU 2022:223 En oavvislig ersättningsrätt? och vill med anledning av detta lämna följande kommentarer.

Svenskt Näringsliv är en organisation som har 60 000 medlemsföretag från alla typer av branscher. Det gör att Svenskt Näringsliv inte företräder en enskild branschs syn på de aktuella frågorna utan har ett brett näringslivsperspektiv.

Det innebär för den här utredningens område att det finns medlemmar inom alla delar av det upphovsrättsliga systemet. Bland medlemsföretagen finns de som tar initiativ till och finansierar upphovsrättsligt skyddade prestationer. Det finns de som kommersialiserar verk som skapats av andra. Ytterligare finns de medlemmar som är användare av sådant som omfattas av upphovsrättsligt skydd.

Den beskrivning av hur olika branscher och avtal har utvecklats (kapitel 5 och 6) är på många sätt välkommen. Den praktiska verkligheten kring upphovsrättigheter har en tendens att hamna i skymundan, vilket gör att utredningens ansats att inleda med dessa båda delar gör att utredningens övriga analyser vilar på en stabilare grund.

2. Den oavvisliga ersättningsrätten

Utredningens förslag när det gäller införande av en oavvislig ersättningsrätt välkomnas av Svenskt Näringsliv. Svenskt Näringsliv delar uppfattningen att det inte finns tillräckliga skäl att införa en så kallad oavvislig ersättningsrätt.

Ett tungt vägande skäl för detta är den proposition som ligger på regeringens bord, proposition 2021/22:278, Upphovsrätten på den digitala inre marknaden. Förslagen i propositionen innebär ett genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/790 av den 17 april 2019 om upphovsrätt och närstående rättigheter på den digitala inre marknaden och om ändring av direktiven 96/9/EG och 2001/29/EG.

I direktivet finns flera regler som rör upphovsrättsliga avtal, inklusive frågor om skälig ersättning. Utgångspunkten i propositionen är att den nya svenska lagstiftningen ska träda i kraft vid årsskiftet.

Det är först när effekten av den nya lagstiftningen blir tydlig som ytterligare nya regler kan komma i fråga. Det vore mycket olyckligt att föregripa den effekt de nya reglerna kommer att ha på upphovsrättsliga avtal.

3. Alternativ tvistlösning

För att upphovsrättslagstiftningens regler ska få faktiskt genomslag behöver det vara möjligt att lösa tvister. Svenskt Näringsliv vänder sig mot bilden av att det bara är upphovsmän som kan ha svårt att ta tvister till domstol. Majoriteten av Svenskt Näringslivs medlemmar är små och medelstora företag som står inför samma utmaningar som många upphovsmän och utövande konstnärer.

Svenskt Näringsliv delar utredningens uppfattning om att det inte finns tillräckliga förutsättningar för att införa en alternativ form av tvistelösning på upphovsrättens område. Det som är kostnadsdrivande för att driva tvister till domstol är exempelvis ombudskostnader och det är svårt att se hur lagstiftaren skulle kunna komma sänka dessa kostnader. Möjlighet till medling är dock samtidigt viktigt.

4. Patent- och registreringsverkets roll

I kunskapsekonomin är hanteringen av de kunskapsbaserade tillgångarna avgörande. Patent- och registreringsverket har en roll som ett svenskt immaterialrättscenter. I regleringsbrevet för myndigheten har i många år tydliggjorts att myndighetens uppdrag inte bara är att hantera frågor kring registrering. Myndigheten har även bland annat ett tydligt informationsuppdrag för hela det immaterialrättsliga fältet. På upphovsrättens område har myndigheten också ett tillsynsansvar för de kollektiva rättighetsförvaltarna.

Svenskt Näringsliv menar att det är helt avgörande att Patent- och registreringsverket har tillräckliga resurser för allt det som täcks av myndighetens uppdrag. Det är inte rimligt att myndigheten får allt fler uppdrag utan att detta följs av nya resurser. Till detta kommer att Sverige behöver en övergripande översyn på immaterialrättsområdet. Hit hör behovet av en nationell immaterialrättsstrategi och inrättandet av ett kunskapscenter efter finsk modell.

När det gäller förslaget om en förteckning över personer som kan medla i tvister på upphovsrättens område finns flera frågetecken. Ett av frågetecknen är vilken tillförlitlighet en sådan förteckning kan ha. Det finns inte några objektiva kriterier som kan visa personers kompetens på upphovsrättsområdet. Ett annat frågetecken är vilket ansvar myndigheten ska ha om personer i förteckningen visar sig vara direkt olämpliga.

5. Behovet av en samlad översyn av upphovsrätten

Den svenska upphovsrättsregleringen är sällsynt svåröverblickbar. Relationen mellan nationell rätt och unionsrätten är en del av problemet, men också att lagstiftningen lappats och lagats i årtionden.

Frågan om översyn av upphovsrätten hanterades i en utredning redan för drygt 10 år sedan, SOU 2011:32, En ny upphovsrättslag. De förslag som då presenterades kan inte genomföras inte minst eftersom den unionsrättsliga delen av upphovsrätten utvecklats mycket. Sedan dess har därför den svenska lagstiftningen komplicerats ytterligare, genom bland annat nya domar från EU-domstolen och ny unionsrättslig reglering.

I väntan på en samlad översyn av upphovsrätten på unionsnivå behöver en samlad översyn göras av upphovsrätten i svensk rätt. För de som måste anpassa sin verksamhet efter lagstiftningens villkor är det orimligt med en lag som inte är begriplig.

Christina Wainikka

Policyexpert för immaterialrätt